

І НЕМАЄ НИЧОГО НОВОГО ПІД СОНЦЕМ...

СТОРИНКАМИ СТАРИХ ГАЗЕТ: ВІДКРИТТЯ, ЯКЕ МОЖЕ БУТИ ТІЛЬКИ ОСОБИСТИМ
— ЗА БАГАТО ДЕСЯТИЛІТЬ НАША МЕНТАЛЬНІСТЬ ПРАКТИЧНО НЕ ЗМІНИЛАСЯ

Наприкінці минулого року в Державному історичному архіві України мені вдалося розшукати ряд примірників газет, які виходили в Рівному на початку 20-х років минулого століття. Саме тоді територія нашого краю, після відомого Ризького договору 1921 року, відійшла до Польщі. З тих пір минуло майже 100 років. Той час уже здається мало що не сивою давщиною. А між тим, він був по-своєму цікавий.

Чим жили і що хвилювало наших пращів? Для себе я зробив відкриття, — що за тривалий час ментальний устрій нашого західного українця мало що змінився. Мабуть, інакше і бути не могло. Змінювались історичні умови його життя, але незмінним залишалося постійне відчуття «ворожого оточення», яке в усі часи над нами домінувало. Ми настільки звикли з цим відчуттям, що воно і на третьому десятилітті років нашої незалежності багатьох не покидає. Достатньо зазирнути в сучасні різного толку радикальні видання і послухати деяких так званих «крайніх» політичних лідерів.

Але про той час початку у нашому краї нової «польської хвилі» самі за себе нехай розкажуть тодішні газетні публікації...

У 1921-1930 роках у Рівному виходила російськомовна щоденна громадська, економічна та літературна газета «Вольнское слово». З цієї газети ми можемо, приміром, дізнатися про розклад потягів по станції Рівне і тим самим скласти уяву про масштаби та інтенсивність

цього руху. У розкладі зафіксовано прибуття щодоби восьми поїздів з: Дембліна, Здолбунова, Львова (усі три — нічні), а також Любліна, Здолбунова, Львова, Сарні і Варшави (денні пасажирські потяги).

Серед інших рекламних матеріалів газети привертають увагу такі: «Доктор Ляшевский возвратился и возобновил прием по сифилису, венерическим и кожным болезням — прием от 11-2 и от 4 до 7^{1/2}. Ул. Ново-Директорская, 43 (нині вул. 16 Липня, — ред.)». Поруч оголошення: «Старший лекарский помощник А.Н.Лебедев работавший в Петроградской венерической клинике принимает от 8-1 и от 5-8. Приезжим во всякое время». З усього видно, що на початку 20-х років проблема венеричних захворювань у нашому краї була не такою вже й другорядною.

На вулиці Рівного. 20-ті роки.

Додамо, що редактором-видавцем «Вольнского слова» в Рівному був якийсь пан І. Мухін, а власне редактором Р.Войцеховський. Що ці імена нам говорять? Та нічого. Їх здули з горизонту людської пам'яті вітри історії.

«Вольнское слово» була досить різноплановою газетою. Вона друкувала на своїх шпальтах матеріали під популярною рубрикою «Местная жизнь». Приміром, я знайшов у ній протоколи засідань «Совета при представителе Русского комитета на Волини» (виявляється, був і такий комітет, але хто про нього зараз знає?); чи то об'ємні статті, наприклад, такі, як «В советской Одессе», «В великой стране несчастных» тощо. Зрозуміло, що у цих публікаціях мова йшла про страшні часи, які настали по той бік нового радянсько-польського кордону, тобто в більшовицькій Росії. Присутні в газеті й чимало заміток кримінального характеру, як от: «В Ровно участились домовые кражи. Дерзость воров беспредельна и сказочна по смелости».

Хто із сучасних журналістів з такою майстерністю зараз пише кримінальну хроніку?

Газета «Дзвін», яка називала себе теж газетою «політичною, економічною і літературною», починаючи з 1922 року, цілком легально виходила двічі на тиждень, і, судячи з її публікацій, мала неабияку популярність як серед рівнян, так і серед клеванців. Останні цю газету, безумовно, передплачували, про це свідчать численні дописи жителів містечка в газету.

І НЕМАЄ НИЧОГО НОВОГО ПІД СОНЦЕМ...

Якщо «Вольне слово» більше опікувалося долею українців «руського міста» в місті Рівне на польській території, то «Дзвін», безумовно, стояв на позиціях національного самоутвердження, адже був рупором місцевого осередку Української народної партії. В одному з номерів газети з'явився вірш під назвою «Невольнику»:

*Нещасний люде Українській,
Тесе життя — страшна пітьма,
Батрач ти польській,
та жидівській,
Ти віп московського ярма.
Ти заубиє своє наймення,
Хто ти, якого краю син,
Не знаєш ти — і крім вищнення
Лягаєш сам, та ще під тин...
Злиднений люде в багатім краї,
Невольник — ахоло, де щеля,
Ще й досі кобза та ридав,
Що кликала тебе з ярма...
Неже ж надія — розбудити
Тебе — даремно пропаде.
Не вірю я, — не ти, то діти
Й просять ти й воля оживе...
Не буде пана на Україні,
Не буде глуму над халком,
І не поклинися чужині,
Ні полем, лугом, ні Дніпром.*

Прізвище автора під цим віршем в газеті не вказане. Видно, існували причини чогось таки автору остерігатися. Утім, в ті часи, як правило, рідко хто підписував проблемні статті чи то поезії своїм прізвищем...

Комусь із парафіян клеванської церкви Різдва Христового (а може Свято-Миколаївської в Клевані-2, сказати зараз важко) не до вподоби стали діяння тамтешнього священика. З листа до редакції, автор якого зховався за псевдонімом «Парафіяннин», можемо дізнатися про суть звинувачень. Замітка цінна тим, що в ній назване прізвище батюшки, очевидців церковної служби якого уже давно немає на цьому світі. А щодо звинувачень... здебільше, нібито це зроча написано, наскільки схожа риторика цього листа з сучасністю.

«Русификатор-обновленець». В неділю, 28 вересня 1924 р., відбулася карнавальна збірка (збір пожертв, — ред.) в церкві м. Клеваня на «Русское Благотворительное Общество» членом якого, мабуть, є і наш поетичний Освій Марковський. Я тут, як громадянин, може і нічого не сказав би, якби наш пан-

тець Освій Марковський робив би подібні збірки і на цілі громадсько-українські, як то: Українську Плімязю, «Народний Дім», «Вольні-Емігранти», або відтравив пахарику по попелих бордах за Україну. В вищеподаних справах зверталися до панотця Освія Марковського, в кожному подлинному випадку, на що мали відповідь: «Чтот, нет у меня разрешения митрополита Діонісія і нічем помочь вам не могу!». Це говорить пастир української парафії, котрий живе з українського люду і дати якусь свою пастирську допомогу навіть і не думає.

Збірка на цілі чисто русификаторські була попереджена промовою після Євангелія на літургії, на «общественній» мові з зазвонм жертвувати побільше! Зазначить мушу, що багато парафіян не зрозуміли панотця, на яку саме ціль йде збірка; думачою, що на українську гімназію покровити.

Менє дивує, що парафіянин не дивлячись на те, що гроші збирає чужа для них особа по національній, не заперечували і не збоїкотували збірки. На другій раз будьте обережні!

Парафіяннин. Містечко Клевань.»

Не дивлячись на патріотичне спрямування публікації газети «Дзвін», звичайно ж, вона мала чимось заробити. А для періодичних видань чи не головне джерело таких заробітків, як і нічній — реклама. Щоправда, дякуючи їй, ми можемо дізнатися багато цікавих речей. Приміром те, що у 1924 році акційне товариство «Бергшльос» у Рівному пропонувало сортову горілку і пиво власного виробництва. В одній з реклам зазначається, що товариство займається «продажем гуртовим і деталічним (тобто і в роздріб, — ред.)». З неї можна дізнатися, яку ж горілку споживали наші пращиди в Рівному та в Клевані чи

Оржеві на початку 20-х років минулого століття. Ось її перелік: «Селянка», «Кумушка», «Зубровка», «Бергшльосівка», «Биборчан», «Біла чиста», «Сніг», «Аленбіс». Ця інформація може стати у пригоді нинішнім виробникам оковити, адже свої виробони можуть зареєструвати під старими, історичними і для рівня назвами сортів горілки. Акційного товариства «Бергшльос» на сьогодні не існує, є тільки його далекий нащадок — Рівненський мивоварний завод. Так що навард чи будуть якісь судові процеси...

Віктор ПАРФЕНЮК. Далі буде. Закінчення. Початок на 1 стор.

І НЕМАЄ НИЧОГО НОВОГО ПІД СОНЦЕМ

СТОРИНКАМИ РІВНЕНСЬКОЇ ГАЗЕТИ «ДЗВІН» 20-Х РОКІВ МИНУЛОГО СТОРИЧЧЯ

Багато хто зі старшого покоління пам'ятає стару Оржівську восьмирічну школу. Вона знаходилася в самому селі, а на хуторах, бо окрім самого Оржева існували численні хутори, іменовані Оржівськими. Цю школу можна було побачити, якщо хто їхав у бік Оржева зі сторони Грабова, і, не дождаючись залізничного переїзду, повертав ліворуч у напрямку нинішнього свинокомплексу. Саме по цій дорозі за 150 метрів від ферми і стояла школа. У середині 80-х років, після введення в експлуатацію нової Оржівської середньої школи, стару розібрали, позрізали й високі розлогі дерева, які оточували будівлю, добре зацінивши її в спекутну пітню пору. Зараз на цьому місці пуста.

шкільного курсу початкової школи, як то робилося колись... 2. Весь час наші діти виховувались і виховуються під його проводом в найбільш диких формах поводження — в бійках та брутальних лайках так поміж собою, як і з чужими. Достить того, що коли проходять мимо нашої школи учні польської школи, то учні п. Баранова виходять проти них і б'ють киями і т.п. Провалити і пошани ні до старших, ні взагалі до людей — абсолютної ніяких. Тоді як бачили учні польської школи, які йдуть спокійно, чинно, — просто любо дивитись. Але в п. Баранова, як видно, доброї волі нема і для нього прекрасні приклади не існують...

ми навчання й виховання, власної такої природи, як п. Баранов. Оці всі факти викраємо свідчать, що це нас і нашим дітям такої провідної культури і громадського виховання, як п. Баранов, якому ми довіряємо майбутніх своїх дітей...

Тільки і чудє нарікання батьків, тільки і чуєш, що як посилали свою дитину до тьдого наставника як Баранов, то краче нехай та дитина сидить удома. І батьків, що мають де-яку змогу, купують книжечки і як-небудь самі очать своїх дітей в дома.

2 січня 1925 року. с. Оржів. С. Колосюк.

Старші жителі Оржева і навколишніх хуторів, хто навчався у старій школі, сьогодні з ностальгією її згадують. З якими ж іще відчуттями можна згадувати своє дитинство? Але виявляється, що ця «старша» школа була для села не самою старою. До неї в Оржеві йснувала «розвалюха», навколо якої, а точніше навколо постаті її директора, у 1925 році в місцевій громаді розгорнулася серйозна дебата. Дебати ці активісти села

помешканні нашої школи в с. Оржеві відбулося зібрання сільської громади (сход) під проводом заступника вілтя Клеванської землі п. Качана. Головною справою цього зібрання була справа будови нового помешкання для нашої школи. В цій справі було подано відповідні інформації п. Качаном. Після того зібрання ухвалили: в імені громади с. Оржева писемно просити Повітовий Сеймик (це

ходить. Тоді я звернувся до зібранню до громади, аби громада collectively це раз попросила п. Баранова, щоб він зверну найбільшу увагу на навчання наших дітей та їх виховання, щоб так-ж навчєть їх читати, писати, рахувати та поводитись зі старшими і взагалі з людьми як громади я між іншим зазначив, що цалування, діють в наші школи

Нам не відомо, чи п. Баранов дав через що ж газету відповідь п. Колосюку чи ні. Але видно, польська влада все таки мусила звернути увагу на жалюгідний стан школи і незабаром розпочало будівництво нової. Вона увійшла в дію в 1937 році.

Як розповів нам житель с. Грабів, колишній учень Оржівської школи Петро Андрійович Кричак, спочатку будівля мала вигляд літери «Г», в радянські часи виконали добудову ще одного крила. Школа мала привабливий вигляд, була крита черво-

нашим читачам. Гадаю, що вони розберуться в суті дискусії, а точніше, протистояння в оржівській громаді. Воно усе теж належить історії, а його діючих осіб давно змію океані часу. Замітка цінна тим, що по-суті розповідає про передісторію появи на Оржівських хуторах нової «старшої» школи. Якби не конфлікт, про який мова ітме далі, хтось, чи побудували б її там взагалі. Кидается у вічі, що з давніх-давен ми не вміли вирішувати конфліктні ситуації не виносячи сміття з хати. Жалітися на когось через попітну газету завжди було у моді.

Я також і сподуючі питання: про навчання в школі наших дітей, про збірку податків, сільську варту, про заборону зібрань помію пана Старости повіту і т.д.

Мене обрано головою комітету по будові будинку для нашої Батьківської Шкільної Ради. А тому дозволю собі охарактеризувати відносний стан речей і освіти нашого села (в тексті збережено орфографія і пунктуація оригіналу, — ред.).

Старий шкільний будинок зовсім розвалюється. Батькам приходиться тремтіти за життя своїх дітей, що йдуть під дах того будинку вчитись. А тому я просив би, кого стосується по-вища справа, призначити фахову комісію, яка оглянула б той будинок і сказала, чи можна там проводити навчання чи ні, тим більше, що, як видно, це питання найменше турбує керівника нашої школи п. Баранова.

Я також зазначив зборам громади нашої, що треба просити п. Баранова, аби історію, яку він викладає нашим дітям на польській мові, — викладати також і на нашій мові — по українській, коли це допускється Законом у 2-х класових школах. І, маючи під руками збірник Закону Річпосполитої Польської, я прочитав громаді артикул 1 і Закону 31 липня 1924 року, де сказано, що в I, II і III класах державних і приватних шкіл не обов'язково навчання історії та географії і що ці предмети науки є обов'язковими лише з IV-ї до VII-ї класи. На цьому я і покінчив розмову з громадою і громадяне розійшлися по домах.

Були випадки, коли хто-небудь з учнів відмовлявся носити дрова до покоїв керівника школи, або на його кухню, п. Баранов позволяє собі такого учня катувати батогом чи поліном, не дивлячись на те, що при школі мається сторож, який утримується на нашій кошти. І після такого поводження п. керівника школи з нашими дітьми — не дивно, що дитину б'євас і на мотузку т'яжко завестись то такої «школи».

Щодо особистості С. Колосюка, гадаємо, що цей чоловік був у Оржеві людиною впливовою. Не виключено, що це саме він, або його близькі родичі у 30-х роках минулого століття переселилися на новостворений хутір Кобилівце поблизу нинішньої Зорі. Принаймні, серед поля неподатливі лісу, де він знаходився, і де зараз городи зорянці, по сьогодні зберігся його останній острівце — кілька фруктових дерев із садка Онісія Колосюка.

І не більш як за півгодини прийшов до мене на квартиру п. керівник школи Баранов і сказав мені, що про те все, що я тут у себе зовів про нього з громадянами, буде донесено в поліцію. І в результаті і я, і другий громадянин вже маємо складеного поліцейю протокола і жовні кари...

Виходячи з повищого, я тоді дозволю собі охарактеризувати і особу п. керівника Оржівської школи Баранова, якому ми довіряли до цього часу навчання і виховання своїх дітей.

1. З 1921 року, коли п. Баранов почав у нашій школі вчити дітей, і до останнього часу ні одна дитина з його учнів не скінчила

6. Були випадки, коли хто-небудь з учнів відмовлявся носити дрова до покоїв керівника школи, або на його кухню, п. Баранов позволяє собі такого учня катувати батогом чи поліном, не дивлячись на те, що при школі мається сторож, який утримується на нашій кошти. І після такого поводження п. керівника школи з нашими дітьми — не дивно, що дитину б'євас і на мотузку т'яжко завестись то такої «школи».

новою керамічною черепицею. Наприкінці 50-х років черепицю замінили на шифер. Тоді ж під черепицею, будівельники знайшли схованку польського підручника з допозвоної підготовки і польської солдатської казнок, набитий тютюном, який давно уже втратив свій аромат. Чому ці речі потрапили під саму покрівлю, по-якщо ніхто не міг...

«Лист до Редактора газети «Дзвін»
Прошу поважно п. Редактора не відмовити надрукувати в найближчому числі Вашого органу наступного:

Дня 22 листопаду 1924 року в

Оржівській школі, 1925 рік; у дворі восьмирічної школи на хуторах 50-ті роки. Фотографії надані З.І. Лусток, директором Оржівського НВК школярем К. Колосюком. Продовження. Початок у попередньому номері. Далі буде.

В. ПАРФЕНЮК. На знімках: Оржівська школа, 1925 рік; у дворі восьмирічної школи на хуторах 50-ті роки. Фотографії надані З.І. Лусток, директором Оржівського НВК школярем К. Колосюком. Продовження. Початок у попередньому номері. Далі буде.

І НЕМАЄ НИЧОГО НОВОГО ПІД СОНЦЕМ

МИ ЗАВЕРШУЄМО ПУБЛІКАЦІЮ МАТЕРІАЛІВ ПОЧАТКУ 20-Х РОКІВ МИНУЛОГО СТОЛІТТЯ, НАДРУКОВАНИХ У РІВНЕНСЬКІЙ ГАЗЕТІ ТИХ РОКІВ «ДЗВІН»

Наш край під владою Польщі перебував протягом 18 років — з 1921 по 1939-й. Для історії — мить. Для тодішнього покоління — третина життя. Лише з кількох публікацій про Клевань в газеті «Дзвін» 1925 року одразу видно: братньої дружби і суспільної гармонії уже на початку 20-х років між українцями і польською владою і близько не було. Хоча, на перший погляд, все починалося мирно і демократично: нібито демократичні вибори та й нове життя в умовах демократії. Польщі. Тобто демократії західної, українці Волині зажили за Польщі все ж таки краще, ніж за часів Російської імперії.

Території, які відійшли до Польщі внаслідок Ризького договору 1921 року, поляки іменували «кресами». Невдовзі на цих теренах з'явилися польські так звані осадники, здебільшого з числа вояків, як той же ротмістр Владислав Спихальський з хутора Костянтинів, де був його маєток (хутір цей не зберігся, він знаходився на південній околиці сучасного села Зоря, але хутір цей старожили добре пам'ятають).

З нової історії відомо, що Варшава відводила «кресам» роль сировинного додатка до польської економіки, резерву дешевої робочої сили. Дискримінація українців з роками продовжувалась. Це породжувало спротив, який очолювали пат-

ріотичні партії — такі як Українська Народна Партія (в тексті У.Н.П.), друкованим органом якої у Рівне і була газета «Дзвін».

Запропоновані читачам наступні три замітки цінні тим, що називають нам імена активістів Клеванської гміни (найнижчого адміністративного формування, далі слідували повіт і воєводство — щось на кшталт області), яких до місцевої влади обрали жителі Клеванщини. Переконані, і сьогодні живуть нащадки цих активістів. Дві наступні замітки красномовно свідчать про загострення стосунків між польською вла-

дою і активом української громади. У яких формах існувало таке протистояння, видно зі змісту запропонованих публікацій.

Зауважимо, що стосунки ці почали загострюватись ще на початку 20-х років. Це при тому, що, приміром ОУН була створена 1929 року. Можливо, і клеванські події середини 20-х років були тими краплями, які в числі інших наповнили і зірвали суцільну бочку дьогтю українсько-польського протистояння, яке, зрештою, вилилось у відомі трагічні події 1943 року на Волині.

» 6

Клевань. У підвалах ротмістра Спихальського. 20-ті роки минулого століття.

І НЕМАЄ НИЧОГО НОВОГО ПІД СОНЦЕМ

ВИБОРИ ДО ВОЛОСНОЇ РАДИ. КЛЕВАНЬ, РІВНЕНСЬКОГО ПОВІТУ

14-го січня на українській Новий Рік відбулися вибори Волосної Ради. Збіг обставин і виразні тенденції «одної» сильної руки, що довела до того, що не всі виборці одержали «везення» — кельське болотиста дорога, свято, — це промовляло за тим, що українці зі своєю повільністю проагують справу.

Але не так склалося, як де-кому бажалося: «схіор» (хлопи, — ред. В тексті збережена орфографія і пунктуація оригіналу) прибули на вибори досить акуратно і не тільки з «везеннями» (закликами, — ред.), але навіть і без «везення».

Правда, трохи спізнилися, бо далеко і рано трудно було усім зібратись: декому вєрст з 14 треба було йти.

Вибори пройшли досить скоро, бо була зложена одна листа (білетень, — ред.), а зали одна листа кандидати, то тоді, задю з результативним (можє, по-тодішньому, регламентом, — ред.), допосуняня не відбувались.

Українці могли цілком вільно не йти до одної листи, але що б де-кого нечестити і показати, що українці не такі як зепом ятничі наріб, і навіть «форшимо криеду готовий забути, — пішли на компроміс і посидили на 2-х радних погляк, і цим продемонстрували «згоду в семействі». Незгода, яка панує в Клевані, не українцями запроваджена, а там є якийсь «мік з іавис», що на громадській роботі так розуміється, як Мартин на миті. А це породжує незгоду, севрку...

Вибрано радних:

- 1) Українці — 8 душ;
- 1) Одарку Григорія — з Грабова.
- 2) Демидовича Григорія — з Клеваня.
- 3) Лайка Андрія (віст) — з Дерев'яно.
- 4) Приворського Йосипа — з Клеваня.

- 5) Павлюка — з Більова.
- 6) Качана Романа (заступник віста) — з Оржева.
- 7) Колосюка Сетихія — з Оржева.
- 8) Власика — з Суцька.
- 9) Поляка — 2 чолов.

II. Поляки — 2 чолов.:

- 1) Кс. (ксьондз, — ред.) Гжевожеський — з Клеваня.
- 2) Ротмістр Владислав Спихальський — осадник з Костянтинова.

III. Жидів — 1 чолов.:

- 1) Кришту Шмуля — з Клеваня.
- IV. Німці — 1 чолов.:
- 1) Кальма Готлібе — з Мочулок.

ВСЬОГО — 12 радних. Заступниками вибрано:

I. Українці — 4 чол.:

- 1) п. Буєва — зі Сморжева.
- 2) п. Чуба — з Оржева.
- 3) п. Чуба — з Броник.
- 4) п. Тимощук — з Грабова.

II. Поляки — 1 чол.:

- 1) п. Річницького — з присілка Клеваня.

III. Жидів — 1 чол.:

- 1) Зальмана Рефула — з Клеваня.

Таким чином, як бачимо українці і в Тучині, і в Клевані одержали абсолютну більшість у волосних радах і значить майбутні вибори «законду гмінного» — Волосної Управи — віста, заступника і лавника, будуть перепроводжені українськими Радними цілком спокійно, перевага українського елемента забезпечена.

Кореспондент.

АТАКА КОМЕНДАНТА ПОСТЕРУНКУ П.П. В КЛЕВАНІ НА У.Н.П.

В Клевані оце недавно призначено нового команданта постерунку П.П. (тобто відділку поліції, — ред.) лавка Ч. який одразу «як» рішив переправити новий «курс» рішив переправити в своїй волості саніцію відносин по рецепту «соботівського ідеала». Мовляв, поки Варшава додумается до чого путнього, я тут так «схіором укріпю», що по щучому велінню всі патріоти відрозуміють мені благодарну молитву за спасення пропації «кресової»

аміни...

А що странніше: хоче належати, це й до «хлопської» партії — Української Народної Партії. Це команданте зсєсім перелякано! Він відумав: в Клевані подумайте: в Клевані У.Н.П., в Бронках У.Н.П., в Оржеві У.Н.П., скрізь де не поєврили, натрапили на її членів, на її «Дзвона», просто нема ради!

Отже, насамперед кикує команданте в с. Бронки...

Члена У.Н.П. п. Івана Тищука-Катеринчука став бити по лиці і шерпати за волосся... До члена У.Н.П. п. Воровіка увєряєся до хати зі своїм лєм, котрий зачєв у хаті охоту за морських сванками, проєвдєвся з ним так само брутально і нарешті відбєв у нього членську картку. Нежданій Тищук вирвався з рук п. Команданта мусє тікати в поле... Стак то панове команданти боро- нять конституційні вільности громадянства.

ГМІННІ ВИБОРИ

Більшість абсолютну Клеваня становлять українці; абсолютну меншість поляки. Ще два-три роки назад ці табори жили в згоді... От розпочалися неперозуміння, і взаємі закиди. Чуту було скрізь, що українці обєвнуєчували майже в державній зрадї. Відомого культурного провідника українців в Клевані п. Г. Демидовича охрєщено «Панієкзшт угрозит панства» (най-

Мешканці Клеваня — польська родина Лешкевичів. Знімок зроблений на місці т-подібного перехрєста сучасних вулиць Залізничної та Тихої. Позаду видніється наслід залізничної колії та ліс. Трохи праворуч за колєю з цього ж ракурсу нині знаходиться відома нафтобаза. Довоєнні знімок.

більшим ворогом держави, — ред.). Хотілося б заплитати на сторінках нашої преси: де ж тоді приятелі, коли п.Г.Демидович уважється євро- роєм Польщі? і що за абсурд таке непотрібне роз'ятрування стосунків між національностями, котрим так, просто до зарзку потрібна була згода?! Воду закламачено. І... бачили майже кримінальні закиди вистові Лайку, обєвнуєчучи дозвє в тому, що він нібито підписуєв декларациї на користь української школи. Лайка з посвди усунуто. Вибори до гмінного збрання відчинили остаточну заєву. На авансєні появили- ся: паравільний ксьондз Гжевожеський, і бущий ротмістр осад- ник Спихальський. Особливо ксьондз Гжевожеський, — який створив собі дуже неварну опінію (думку на певну тему, — ред.) з огляду на якусь агри-

чану концєсію, — як голова виборного комітету так осє позабудує, що неволилося б йому після цього і ксьондзом бути та цей в Клевані.

Копіюють боротьби, то ми будемо боротися законним шляхом і як більшість знайдемо наші права. Управа У.Н.П. повинна заступитися за нас покривджених...

Клеванці.

Підготував В.ПАРФЕНЮК.
Зачіненя. Див. 1 стор.
Початок в №№ 5, 6 від
15 лютого та 22 лютого ц.р.